

Trauma i tożsamość
na przykładzie indywidualnych
biografii wychowanków
rodzinnej pieczy zastępczej

Monika Wiktorowicz-Sosnowska

Trauma i tożsamość
na przykładzie indywidualnych
biografii wychowanków
rodzinnej pieczy zastępczej

Analiza psychologiczno-socjologiczna

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2025

Recenzje:

dr hab. Marta Danecka, prof. ISP PAN

dr Katarzyna Rychlicka-Maraszek

Redakcja i korekta: Aleksandra Marczuk-Radoszek

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Ilustracja na okładce: Adobe Stock (mh)

Projekt badawczy finansowany ze środków programu
„Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” (IDUB)
na lata 2020–2026 dla Uniwersytetu Wrocławskiego.

Copyright © 2025 by Wydawnictwo Naukowe Scholar
Spółka z o.o., Warszawa

ISBN 978-83-68091-35-9

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00–340 Warszawa
tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)
Wydrukowano w Polsce

*Mężowi Maciejowi –
z podziękowaniem za zrozumienie
moich niełatwych doświadczeń,
bezwarunkową akceptację, przyjaźń i wsparcie*

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	11
Rozdział I. Doświadczenia traumatyczne z okresu dzieciństwa – tło biografii	17
1.1. Rozumienie traumy i doświadczeń traumatycznych	17
1.2. Kontekst psychologiczno-socjologiczny	26
1.3. Zmaganie się z kryzysem i traumą	42
Rozdział II. Tożsamość w naukach społecznych	53
2.1. Wokół pojęcia tożsamości	53
2.2. Tożsamość narracyjna	63
2.3. Poczucie tożsamości – jej wymiar kliniczny	67
Rozdział III. Metodologiczne i teoretyczne umocowanie badań	73
3.1. Perspektywa badacza i psychoterapeuty – dylematy	73
3.2. Metoda biograficzna w badaniu tożsamości i traumy	81
3.3. Sposób realizacji badania. Triangulacja metod: analiza narracji i analiza pól semantycznych	86
3.4. Jakościowa analiza narracji	96
3.5. Procedura badań i charakterystyka osób badanych	99
Rozdział IV. Bliskość – dystans.	
Społeczny wymiar tożsamości i traumy	107
4.1. Społeczne obiekty bliskości i identyfikacji (ja–my)	110
4.1.1. Rodzina	111
4.1.2. Rówieśnicy	112

4.1.3. Piecza zastępcza	113
4.1.4. Inni	115
4.2. Relacje zdystansowane (oni)	117
4.2.1. Rodzina	118
4.2.2. Piecza zastępcza	121
4.2.3. Rówieśnicy	122
4.3. W poszukiwaniu tożsamości – kim jestem?	124

Rozdział V. Przymus czy wybór – perspektywa

osób badanych	163
5.1. Operator konieczności (muszę/powinieniem)	166
5.1.1. Konieczność – praca	166
5.1.2. Konieczność – piecza zastępcza	168
5.1.3. Konieczność – szkoła	173
5.1.4. Konieczność – ja powinnościowe	175
5.1.5. Konieczność – przeszłość	177
5.1.6. Konieczność – przyszłość	179
5.2. Operator możliwości (chcę/mogę)	183
5.2.1. Możliwość – praca	184
5.2.2. Możliwość – piecza zastępcza	185
5.2.3. Możliwość – szkoła	187
5.2.4. Możliwość – relacje	188
5.2.5. Możliwość – przyszłość (w tym szkoła, rodzina, samodzielność)	189
5.2.5.1. Szkoła i inne	190
5.2.5.2. Rodzina	191
5.2.5.3. Samodzielność	192

Rozdział VI. Problem sprawczości i poczucia kontroli

nad własnym życiem	197
6.1. Sytuacje poza kontrolą – potęgowanie cierpienia – zmiany	197
6.2. Łapanie równowagi – próba budowania tożsamości	204

Wnioski. Rola traumy w kształtowaniu poczucia tożsamości badanych osób	209
Bibliografia	219
Indeks rzeczowy	241